

Adalékok Győr regionális funkcióihoz

Rechnitzer János

Bevezetés

A magyar térszerkezet-kutatás az 1990-es években indul meg, jelezve azt, hogy a területi folyamatok és a településhálózat rendszere nagy átalakulásokon ment keresztül. Ezeknek a kutatásoknak meghatározó tudományos szemléletformálója volt Beluszky Pál, aki döntően a településhálózat, azon belül a városrendszerek elemzéseivel nyújtott új dimenziókat a hazai kutatásokhoz.

Mi a regionális központokra vonatkozó megállapításait és a kutatási eredményeit vesszük nagyító alá, kedvelt „várunkra”, Győrrre fókuszálva, egyben törekedve arra, hogy további elemzések bevonásával egyértelművé vagy pontosabbá tegyünk tisztelt kutatótársunknak városra tett hatását, véleményét Győrnek a hazai térszerkezetben betöltött szerepéről, akcióköréről.

A korai kutatásaink alapján (Rechnitzer 1993) arra a következtetésre jutottunk, hogy részben kapcsolódva az európai, valamint a közép-kelet-európai térstruktúrához, az országhatártól az M1-es autópálya mentén haladva egészen Budapestig kialakult egy jól körülhatárolható *fejlődési övezet*, amely szervesen – napjainkra egyre látványosabban – illeszkedik a Bécs–Pozsony-térséghez. Ezen zóna jellemzői között megfigyelhető, hogy a privatizációs folyamatok gyorsabban és sikeresebben zajlottak le, a vállalkozási aktivitás magasabb a többi térséghez képest, a foglalkoztatási mutatók kedvezőbbek. Győr vált ennek a fejlődési övezetnek az egyik magyarországi súlyponti nagyvárosává, mivel közlekedéscsúszójai helyzete, az ipari termeléshez szükséges infrastruktúrája, de a felhalmozott termelési kultúra is, ami a városban és térségében rendelkezésre állt, kitüntetett helyzetet teremtett számára. Nos, a győri térség egyik oldalról szervesen kapcsolódott a Bécs–Pozsony kiformalódó „ikerfőváros” településrendszeréhez, másrészt befogadója, megállító helye volt a befektetéseknek, s ezzel az új gazdasági szereplőknek és szerepeknek.

A Beluszky Pál–Győri Róbert szerzőpáros az 1990-es évtized végére a fenti térszerkezeti megállapításokat megerősítette (1999), és kutatásokkal igazolta, hogy a Mosonmagyaróvár–Győr–Budapest-tengely mentén – természetesen más helyein is az országnak, így a nyugati határ mellett, Sopron–Bécs relációban, néhány nagyváros térségében és a budapesti agglomerációban – formálódnak az átalakulás „hídállásai”. Ezen térségek pólusaiban (centrumaiban) történik meg lényegében a gazdaság, a szolgáltatások, továbbá a fogyasztás új tereinek megjelenése, s ezzel a gyorsabb felzárkózás. (A sikeres térségek sorában kell megemlíteni a Balatont mint funkcionális régiót, valamint egy-egy kedvező adottságokkal rendelkező nagyvárost. Az ország többi, nagyobb része kiesik a megújítás haszonélvezőinek köréből, így aztán a térszerkezet anomáliái tartósan megmaradnak, azok leépítése az elmúlt 25 évben kevésbé valósult meg.)

A Beluszky–Győri szerzőpáros a városállomány átalakulásának irányait elemzi (1999), s ebben külön kitérnek *Győr helyzetének értékelésére*. Vizsgálatuk szerint Győr pozíciója az ezredfordulóra megváltozott, javultak a regionális nagyvárosi rendszerbe való integrációjának esélyei. Miskolcot és Győrt egy kategóriába sorolták. Kiválóan látják – és ez az Észak-Dunántúlon tartósan jelen lévő településhálózat ellentmondása, egyben véleményünk szerint előnye is –, hogy itt nem alakult ki egy karakteres országrész (régió) központ. A funkciókat ebben az időben Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Veszprém, Székesfehérvár megosztotta, azok között nem jött létre átjárhatóság, inkább a tartós versengés jellemezte e megyeszékhelyek kapcsolatát.

Trianon után (1920) *Győr nem tudott regionális szerepköröket kialakítani* – ennek a folyamatnak az alaposabb feltárása a történészek feladata lehet, nem találtunk ezzel kapcsolatban érdemleges publikációkat –, ugyanakkor az *ország második ipari központjává vált*, amihez nem települt megfelelő (kiszolgáló) felsőoktatás, de más regionális léptékű közszolgáltatások sem. Az 1970-es években indul meg ezeknek a hiányoknak pótlása, lassú ütemben, és lényegében csak a rendszerváltozással gyorsul fel, amikor már nem egy felülről irányított település-fejlesztés valósul meg a városban, hanem a piacgazdaság által kikényszerített városfejlődés és -fejlesztés. Ennek a következménye a vállalkozási aktivitás növekedése, a pénzügyi szektor látványos megjelenése, a külföldi tőke megtelepedése, a főiskola egyetemmé válása, a fogyasztási terek kiépülése a város gazdaságában, miközben a karakteres települési agglomerációs folyamat mellett sem csökkent a népessége, s annak összetétele szintén kedvezően alakult.

A piaci alapú fejlesztés egyrészt egy *új fejlődési modellt* alakított ki – szereplői a kooperáció, a keresletorientált fejlesztéspolitiká, az innovációs folyamatok támogatása, új fogyasztási terek létrehozása, városrehabilitáció, a fogadókészség megteremtése, a városimázs alakítása –, ami *beemelte Győrt a magyar regionális központok hálózatába*, annak feltörekvő tagjává tette. Beluszky és Győri a hivatkozott tanulmányukban (1999) egy fontos megállapítást tesznek, nevezetesen azt, hogy a többi, tradicionális regionális központban az állami-önkormányzati intézmények hierarchiájának rendje, azok megtartása a fejlődés döntő előmozdítója, nem pedig a piaci szféra hierarchiájában kivívott helyzet, amit a gazdasági funkciók szélesedő kiépülése teremtett meg. A hazai regionális központok fejlődési pályái tehát határozottan elválnak¹ egymástól.

A szerzőpáros egy következő tanulmányában (2004) ellentmondásba kerül a korábban leírtakkal. A magyar városhálózat hosszú távú elemzése során azt állítják, hogy 1910-ben 10 város töltötte be a regionális központ szerepét, s ebben a rangsorban Győr az utolsó helyen állt, hiányos regionális funkciókkal.² Majd megjegyzi, hogy a város gazdasági adottságai számos regionális központot felülmúltak, de „adminisztratív-kulturális téren nem vált »régió« egyértelmű központjává, sőt regionális és a megyeközpontok között ingadozott (1990-as

¹ Az ezredforduló után elkezdődött Pólus-program éppen ezeket a gazdasági elemeket kívánta a piaci szemlélet erősítésével elindítani vagy serkenteni, a kutatás-fejlesztési bázisokra építve. A sikertelensége igazolja, hogy a felülről vezényelt programok csak keretei lehetnek a nagyvárosi, de a térségi megújításoknak, az érdemleges szereplők a helyi aktorok által megteremtett feltételeket hasznosítani tudó vagy akaró piaci résztvevők lehetnek. Napjaink nagyvárosainak fejlesztésében is ezek az állami-önkormányzati koordinációk (jelenlétük vagy elvárásaik) a jellemzőek, így aztán a valós fejlesztési folyamatok elmaradnak vagy nagy késéssel jelentkeznek, alacsony eredményesség mellett.

² Debrecen az 5. volt, Szeged a 7., Pécs a 9., de mindhárom nagyvárosnál hiányosak voltak a regionális szerepkörök, ami döntően az egyetemek hiányára vezethető vissza.

vizsgálataink szerint nem is volt regionális központ, s a helyzet mindmáig alig változott” (Beluszky–Győri 2004, 15. o.).

Mindezt a szerzők azzal erősítik meg a dolgozat további részében (25. o.), hogy ugyan a város szűkítette a szakadékot közte és a többi regionális központ között, elsősorban a gazdasági, a pénzügyi, a szolgáltatói és a kereskedelmi szektorban, a fogyasztói terekben, de a felsőoktatásban, a kutatás-fejlesztésben, az egészségügyben, az állami intézmények terén még mindig hiányos – pontosabban nem teljes körű – regionális funkciókat mutat. A két fejlődési pálya – az *állami-önkormányzati és a piaci alapú orientáció* – eltérő pozíciót teremt a településhálózatban, a nagyvárosi hierarchiarendszerben.

Csapó Tamás egyik tanulmányában a *megyei jogú városok* regionális funkcióit tekintette át, és ezek alapján rangsorokat készített (Csapó 2002). A rendszerváltozás után megnőtt a területi (megyei, regionális) szinten szervezett intézmények száma. Ezek egyik része a közigazgatáshoz tartozott, és dekoncentrált állami szervekként kerültek meghatározásra. Többségük egy-egy megyében fejtette ki működését, de számosan több megyét vagy megyerészeket fogtak át (2001 végén 31 ilyen szervezetet regisztráltak). A dekoncentrált állami szervek mellett megjelentek olyan gazdasági intézmények is, amelyek a térségi ellátást végezték, vagy egy megyében, vagy annál nagyobb területen nyújtottak speciális szolgáltatásokat (16 gazdasági vállalkozást vontak be a vizsgálatba). S végül 19 oktatási, kulturális, tudományos intézményt elemeztek, amelyek a működésüket regionális – azaz megyénél nagyobb területi – szinten végezték. Ezeken kívül 14 egészségügyi, szociális, egyházi és egyéb intézményt vontak be a vizsgálatba, melyek szintén nagytérségi, regionális szerepköröket láttak el. Az 1. táblázatban csak a regionális központokat és a dunántúli megyeszékhelyek, nagyvárosok értékeit mutatjuk be.

1. táblázat

A megyei jogú városok regionális szerepkörei, 2001

Város	Állami de- koncentrált szervek		Gazdaság, infra-struk- túra		Oktatás, kultúra		Egészség- ügyi, szociá- lis, egyéb		Összesen		Sor- rend
	db	pont	db	pont	db	pont	db	pont	db	pont	
Pécs	21	30	15	31	14	24	10	16	60	101	1
Debrecen	22	31	14	28	13	21	9	15	58	95	2
Szeged	18	27	15	28	14	23	9	16	56	94	3
Miskolc	18	23	11	22	11	19	4	7	44	71	4
Győr	13	16	10	20	11	15	6	9	40	60	5
Veszprém	9	12	4	5	10	16	6	9	29	42	6
Szombathely	10	10	5	8	8	10	7	11	30	39	7
Sopron	7	12	5	9	4	6	3	5	19	32	8
Székesfehérvár	9	12	3	6	4	5	5	8	21	31	9
Kecskemét	8	10	4	5	8	8	4	6	24	29	10
Zalaegerszeg	4	4	5	9	3	3	4	5	16	21	11
Nyíregyháza	4	4	3	4	6	8	3	4	16	20	12
Tatabánya	–	–	1	1	5	6	–	–	6	7	13
Nagykanizsa	1	1	3	4	–	–	–	–	4	5	14
Dunaújváros	–	–	–	–	3	4	–	–	3	4	15

Forrás: Csapó 2002, 247. o.

Az elemzés végső megállapítása, hogy *egyértelmű regionális központ* Pécs, Debrecen, Szeged, míg *regionális központ hiányos funkcióval* Miskolc és Győr. A bemutatott nagyvárosok közül Veszprém, Szombathely, Sopron, Székesfehérvár és Kecskemét több regionális funkcióval rendelkező felsőfokú központ. S végül a Nyugat-Dunántúlon található Zalaegerszeg is néhány regionális funkcióval is rendelkező felsőfokú központ; Tatabánya, Nagykanizsa és Dunaújváros regionális funkcióval alig rendelkező felsőfokú központ. Ez a vizsgálat nagyban összecseng Beluszky véleményével Győr vonatkozásában, de Miskolcra is igazolja a korábbi (1999-es) Beluszky-elemzéseket.

Kutatásaink, amelyek több időpontban, időszámban (1992–1993, 1998–2000, 2009–2011) tekintették át a városhálózat sajátosságait és annak helyzetét, közöttük a regionális központok pozicionálását, Győr köztes, kimondottan a felzárkózást mutató regionális szerepkörének a meglétét igazolták (Rechnitzer 1993, Rechnitzer et al. 2004, 2014). A jelzett elemzések ugyan hangsúlyozottan az innovációs tényezők számbavételére alapultak, de arra is keresték a választ, hogy az innovációt megtestesítő tényezők (vállalkozások, gazdaság, iskolázottság, menedzsment, társadalmi aktivitás, humán erőforrások, innovációs intézmények) miként alakítják a magyar településhálózatot, hogyan osztják meg a hálózat egyes tagjait, milyen értelmezhető csoportokat alkotnak, s leírható-e valamilyen fejlődési modell.

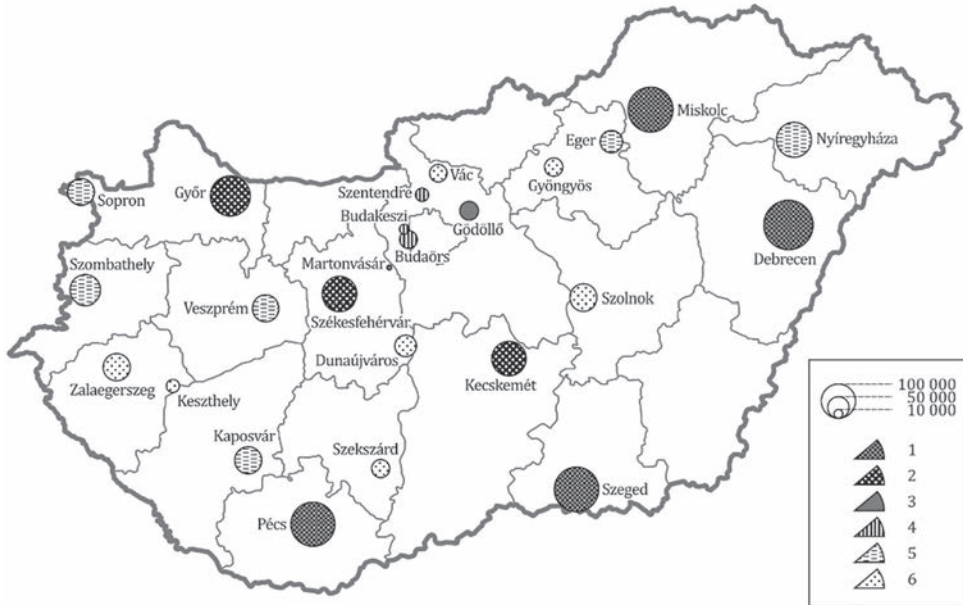
Egyértelműen kimutatható volt, hogy a tradicionális regionális központok, amelyekben az innovációt alakító tényezőrendszerek döntően a tudáshoz, az ismeretek alakításához, így a felsőoktatáshoz kapcsolódtak, tartósan elkülönülnek azoktól a központoktól, ahol a gazdasági tényezők a dominánsak. Az utóbbiak csak később, az ezredforduló után voltak képesek a *tudásiparokat* (felsőoktatás, kutatás-fejlesztés, újjgazdaság) fokozatosan kiépíteni vagy fejleszteni. A magyar nagyvárosi hálózatban megfigyelhető ez a kettősség. Egyik oldalon állnak a hagyományos regionális központok (Pécs, Szeged, Debrecen, részben Miskolc), a közszolgáltatások, közintézmények magas kínálatával, annak teljes szakmai és tudásbeli (menedzsment, felsőoktatás, arra épülő kutatás-fejlesztés) fegyvertárával, az ehhez kapcsolódó humán erőforrásokkal, illetve fogyasztói terekkel. A másik oldalon a gazdasági szerepköröket a piaci koordináció által megerősítő régi és új nagyközpontok, ahol szintén jelen vannak a közszolgáltatás intézményi bázisai, de ezekben még nem alakult ki egy széles kínálati skála, hiányos vagy formálódó közszolgálati (pl. felsőoktatás szintjei és minősége, kutatás-fejlesztés) intézményi bázissal rendelkeznek. Győr esetében az állami gondoskodás (állami szintű fejlesztési beavatkozások) inkább a gazdaságra koncentrált, mint a városi vagy a térségi közszolgálati szerepkörök kiépítésére.

Legújabb kutatásainkban kimutattuk, hogy a *25 magyar nagyváros* 6 jól elkülönült csoportba sorolható (Rechnitzer et al. 2014). Ebben az első maguknak a tradicionális regionális központoknak a csoportja: Pécs, Szeged, Debrecen,³ Miskolc.⁴ Ezeket a gazdasági potenciállal rendelkező nagyvárosok (Győr, Székesfehérvár, Kecskemét) követik,

³ Debrecen külön, lényegében önálló utat jár be, ugyanis nem a gazdasági teljesítménye a meghatározó, hanem olyan intézményi bázissal rendelkezik, ami kiugrik a regionális központok hálózatából. Esetében is igazolható, hogy a központi, állami szintű fejlesztési politikában való aktívabb támogatás indukálhat fejlődési lendületet, ami vélhetően eltart egy darabig; hogy meddig, azt nehéz megbecsülni.

⁴ Elemzéseink alapján Miskolc kilóg a sorból a legkedvezőtlenebb gazdasági adottságai miatt, ám az innovációs faktorokban (felsőoktatás, humán erőforrások, innovációs intézmények) eléri a többiek szintjét.

majd a kutatás-fejlesztés és a felsőoktatás központjai következnek. A negyedik csoportba a budapesti agglomeráció gazdasági alközpontjai, az ötödikbe a felsőoktatással rendelkező, több (közszolgáltatás, gazdaság) funkciós megyeszékhelyek tartoznak. Végül a sor végén néhány, inkább a felsőoktatással erősített megyei vagy térségi központ áll (1. ábra). Ezt az elemzést összehasonlítottuk egy korábbi kutatásunkkal (Grosz–Rechnitzer 2005); kisebb mozgások kimutathatók voltak, de a felső elitben, azaz a regionális funkciókkal rendelkező nagyvárosoknál csak a jelzett elmozdulások voltak tapasztalhatók.

1. ábra

A hazai nagyvárosok tagozódása

1 = tradicionális regionális központok; 2 = gazdasági potenciállal rendelkező nagyvárosok; 3 = kutatás-fejlesztési és felsőoktatási központok; 4 = Budapesti agglomeráció alközpontjai; 5 = többfunkciós megyeszékhelyek; 6 = megyei/térségi központok

Forrás: Rechnitzer et al. 2014, 122. o.

A regionális központok rangsorolásához és azok egymáshoz viszonyított helyzetének elemzéséhez nyújt adalékot Csomós (2009) tanulmánya, mely azt az eljárást követte, hogy extenzív mutatókat állított össze a felsőoktatás, a kultúra, az egészségügyi ellátás és a gazdaság vonatkozásában, ezek országos összességében állapította meg egy-egy regionális centrum részesedését (átlagértékeit), majd változók átlagolásával egy komplex mutatót (ellátottsági szintet) rendelt a nagyvárosokhoz (2. táblázat).

2. táblázat

A regionális centrumok összesített átlagértékei és lakosság számuk aránya Budapesthez és az országos átlagértékhez viszonyítva, 2006

Sorrend	Regionális centrum	Lakosságának aránya az ország egészéhez képest, %	Számított érték
1.	Debrecen	2,03	5,24
2.	Pécs	1,55	4,45
3.	Szeged	1,62	4,39
4.	Miskolc	1,73	3,03
5.	Győr	1,27	2,29
6.	Székesfehérvár	1,01	1,39
7.	Székesfehérvár–Veszprém	1,62	2,29
	Budapest	16,85	36,61
	Regionális centrumok együtt	26,06	57,40
	Pólusvárosok	9,82	22,28
	Ország/regionális centrum aránya	–	1,74
	Budapest/pólusváros aránya	–	1,64
	Összesen	100,00	100,00

Forrás: Csomós 2009, 196. o.

A 2. táblázat szemlélteti azokat az értékeket, amiket az egyes regionális központokra mint komplex mutatókra számítottunk.⁵ Látható, hogy a lakosság szám és a vizsgált funkciók értéke lényegesen eltér egymástól, jelezve azt, hogy az elemzett szerepek erőteljesen koncentrálnak a nagyvárosokban. Győr helyzete sajátos, hiszen a vizsgált paraméterek koncentrációját kifejező komplex mutató értéke elmaradt a többi regionális központtól, s közelebb van a Székesfehérvár–Veszprém városeggyütteshez. A vizsgált tényezők szerint Győr nem éri el a négy regionális központ értékeit, ennek következtében a szerző hiányos vagy pontosabban „bizonytalan” (Csomós 2009, 196. o.) regionális központként határozza meg.

A szerző vélhetően felismerte az időfaktor hiányát – hiszen mutatója egy évre vonatkozik, így statikus szemléletű –, s egy újabb tanulmányában éppen arra tesz kísérletet, hogy a hazai nagyvárosok esetében a *gazdasági potenciál* időbeli alakulását jellemezze (Csomós 2013). Vállalati pénzügyi adatokból⁶ évenként szintén egy komplex mutatószámot állított elő, s sorrendbe rendezte a településeket. Győr a húszéves idősorban folyamatosan – 1997-et és 1998-at leszámítva – a második helyen állt, s komplex mutatójának értékét közben állandóan növelte. A többi regionális központ közül egyedül Debrecen volt képes egyenletesen tartani értékeit, míg Szeged, Miskolc és kiemelten Pécs veszítettek mérőszámaikból, ezzel együtt helyezésükből. Egyértelmű tehát, hogy Győr gazdasági potenciálja az országban az elmúlt 20 évben a második Budapest után, s ebben a többi regionális központot határozottan megelőzte, sőt értékeit – pontosabban az azokat kitevő gazdasági teljesítményeit – egyenletesen növelte.

⁵ A 4 tényezőcsoportra kidolgozott extenzív mutatók statikusak, azok nem jelzik az elmozdulásokat, a változásokat, így egy-egy évre vagy egy rövidebb időszakra érvényesek lehetnek, de nem mutatják az elmozdulást, egyben a nagyvárosi szerepkörök átrendeződését.

⁶ Adózott eredmény, értékesítés nettó árbevétele, exportértékesítés nettó árbevétele, összes kibocsátás, mérlegfőösszeg, saját tőke összege, bruttó hozzáadott érték.

Érdemes még e vizsgálatból kiemelni, hogy Győr *regionális versenytársai* közül Szombathely szintén erősítette gazdasági pozícióját (3. hely), míg Székesfehérvár a 6. helyet a két évtized alatt megtartotta. A dunántúli gazdasági központok közül Komárom (9.), Esztergom (17.) az elmúlt 20 évben javított helyezését, míg Veszprém (21.), Tatabánya (26.) nem volt képes érzékelhetően elmozdulni; Zalaegerszeg (34.) és Nagykanizsa (40.) egyaránt pozícióvesztőnek tekinthető, ami gazdasági potenciáljuk csökkenésével magyarázható.

A gazdasági potenciálnál mélyebb összefüggést adnak a *versenyképességi elemzések*, ahol már azok a tényezők is figyelembe vétetnek, amelyek a gazdaság egészét és annak környezetét alakítják, egyben hatnak a termelési, illetve telepítési tényezőkre, de valamelyest képviselik a település minőségi kritériumait is. Az ezredfordulón végzett elemzésünkben (Lengyel–Rechnitzer 2000) arra kerestünk választ, hogy a megyeszékhelyeknél a versenyképesség sorrendje miként alakul, nem statikus, hanem dinamikát képviselő gazdasági mérőszámok alapján. Négy város csoportot tudtunk elkülöníteni. Győr a versenyben az első helyre került, szorosan mellette Székesfehérvár, így a két ipari központot a nyertesek kategóriájának vezetőinek tekinthettük. Itt találjuk még sorrendben Szombathelyt, Dunaújvárost, Veszprémet és Egert. A felzárkózókhoz sorolódott a regionális központok közül Pécs és Debrecen, míg a nyugat-dunántúli régióból Sopron. A leszakadók csoportjába került viszont az Alföldről Szeged, valamint szintén a Nyugat-Dunántúlról Zalaegerszeg és Nagykanizsa, s a veszteseknél bukkant fel Miskolc mint regionális központ.

Győr helyzetét a magyar városhálózatban és a regionális központok között csak vázlatosan tudtuk bemutatni, amit azonban részletesen s további elemzések ismertetésével másutt részletesen megteszünk (Rechnitzer 2016). Beluszky Pál munkássága volt az első eligazító elemzés, amely mind történetileg, mind a kilencvenes évek folyamatainak felvázolásával felhívta a figyelmet a regionális központok eltérő fejlődési pályára, egyben azoknak a településhálózat egészében betöltött helyére és az egymáshoz viszonyított pozicionálásának sajátosságaira. Azt igazolni tudtuk, hogy ebben a rendszerben Győr éppen a rendszerváltozás után fokozatosan (mondhatni célirányosan) építette ki regionális szerepköreit, funkcióit bővítette, a hiátusait megszüntette. Sőt, éppen gazdasági bázisának radikális megerősödésével a hazai nagyközpontok sorában már nemcsak egyenrangú tagként vehetjük számba, hanem egyben sikeres modellként („győri modell”) szolgál a többiek, de az egész ország számára is.

Irodalomjegyzék

- Beluszky P. – Győri R. (1999): A magyarországi városhálózat és az EU-csatlakozás. *Tér és Társadalom*, 13. 1–2. 1–30. o.
- Beluszky P. – Győri R. (2004): Fel is út, le is út... Városaink településhierarchiában elfoglalt pozícióinak változása a 20. században. *Tér és Társadalom*, 18. 1. 1–41. o.
- Csapó T. (2002): A magyar megyei jogú városok regionális funkciói. *Területi Statisztika*, 5. 3. 228–253. o.
- Csomós Gy. (2009): A regionális központok súlyának meghatározása Magyarország településhálózatában. *Területi Statisztika*, 12. 6. 186–198. o.
- Csomós Gy. (2013): Magyarország gazdasági központjainak pozícióváltása. *Területi Statisztika*, 16. 6. 559–550. o.

- Grosz A. – Rechnitzer J. (szerk.): *Régiók és nagyvárosok innovációs potenciálja Magyarországon*. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs–Győr, 2005.
- Lengyel I. – Rechnitzer J.: *A városok versenyképességéről*. In: Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai*. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 2000.
- Rechnitzer J.: *Szétszakadás vagy felzárkózás. A térszerkezetet alakító innovációk*. MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet, Győr, 1993.
- Rechnitzer J. – Grosz A. – Csizmadia Z. (2004): A magyar városhálózat tudás alapú megújító képessége az ezredfordulón. *Tér és Társadalom*, 18. 2. 117–156. o.
- Rechnitzer J. – Páthy Á. – Berkes J. (2014): A magyar városhálózat stabilitása. *Tér és Társadalom*, 28. 6. 105–128. o.
- Rechnitzer J.: *A területi tőke a városfejlődésben. A Győr-kód*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2016.